

Voorstel doelstellingenkader Vlaams ouderenbeleidsplan 2020 - 2025

Inleiding

Voor u ligt het ontwerp van doelstellingenkader voor het Vlaamse ouderenbeleidsplan 2020-2025.

De opmaak van het ouderenbeleidsplan gebeurt onder de coördinatie van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, maar voor het aangeven van de beleidsaccenten en de uitwerking van het plan bekijken we in eerste instantie wat het Regeerakkoord en de Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding hierover vermelden.

Het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 stelt in het hoofdstuk Welzijn het volgende:

“we maken werk van een geactualiseerd ouderenbeleidsplan voor de komende regeerperiode, hierbij leggen we specifieke klemtonen op bestrijding van eenzaamheid bij ouderen met specifieke aandacht voor intergenerationale samenwerking en we maken ook werk van een specifieke beleidsfocus voor dementie”.

De Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding 2019-2024 verduidelijkt dit verder als volgt: *“We maken ook werk van een geactualiseerd ouderenbeleidsplan voor de komende legislatuur, hierbij leggen we specifieke klemtonen op bestrijding van eenzaamheid bij ouderen met specifieke aandacht voor intergenerationale samenwerking en maken we ook werk van een specifieke beleidsfocus voor dementie. We doen dat in samenspraak met alle beleidsdomeinen en de gebruikers, onder meer door hiervoor structureel in dialoog te gaan met de Vlaamse Ouderenraad (VLORA). Inhoudelijk, en aansluitend bij wat hiervoor is aangegeven voor de uitdagingen op het vlak van de eenzaamheid, zal dit thema, dat zeker ook bij ouderen aan de orde is, ook in het Ouderenbeleidsplan aandacht krijgen. Daarnaast zorgen we ervoor dat ouderen niet ‘geïsoleerd’ worden benaderd.”*

Om het doelstellingenkader van het ouderenbeleidsplan te concretiseren doen we beroep op de expertise van de betrokken administraties in de onderscheiden beleidsdomeinen, van de ouderensector en van de doelgroep zelf.

Het doelstellingenkader voor het Vlaams ouderenbeleidsplan 2020 - 2025 focust op een aantal beleidsprincipes die de positie van ouderen in Vlaanderen ten goede komen en hun maatschappelijke integratie en participatie faciliteren. Het moet er toe bijdragen dat oudere personen niet uitgesloten worden van het publieke leven en, ondanks een hogere leeftijd, zo lang als mogelijk, op aangepaste wijze en desgevallend met ondersteuning, aan het maatschappelijk leven kunnen (blijven) deelnemen.

Leidende principes

Vanuit het Vlaamse Regeerakkoord 2019 – 2024, maar ook vanuit de missie en visie van het Vlaamse ouderenbeleid zijn een aantal leidende principes van belang voor het doelstellingenkader van het Vlaamse ouderenbeleidsplan 2020 – 2025:

Het nieuwe ouder worden: ‘active ageing’

Vele mensen worden op vandaag in goede gezondheid oud. Zelfs met een of meerdere chronische ziekten slagen oudere personen er in om comfortabel, actief en zelfstandig te leven. Daarnaast stellen we vast dat in Vlaanderen een toenemend aantal ouderen hoger opgeleid, vitaler en mondiger is en zien we een grotere vorm van sociaal-culturele diversiteit. Dit biedt positieve perspectieven.

De toenemende vitaliteit van oudere personen verhoogt het vooruitzicht om tot op hoge leeftijd te participeren aan de samenleving. De ouderen zijn in staat hun wensen te uiten en te realiseren. Zij wensen aangesproken te worden op hun competenties, op wat ze wél nog kunnen, en niet op het verlies aan functies en mogelijkheden. Ze willen zinvol ouder worden, van betekenis zijn en actief blijven in de samenleving, ook bij toenemende kwetsbaarheid.

Dit alles daagt ons uit om het beeld én de vooroordelen die we hebben over ‘dé ouderen’ grondig te wijzigen. Er is dringend behoefte aan een paradigmashift over de wijze waarop de samenleving denkt en spreekt over ouder worden. We moeten ons immers veel meer bewust worden van het menselijke potentieel en de maatschappelijke bronnen, die inherent zijn aan een ouder wordende bevolking.

Naar een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen

Een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen promoot een visie op een samenleving voor alle leeftijden, waar iedereen een actieve rol kan spelen in de gemeenschap en van gelijke rechten en kansen kan genieten in alle perioden van het leven. Dit vergt diverse ondersteunende initiatieven en nieuwe wegen voor de organisatie van de samenleving, waarbinnen een faire en duurzame toekomst voor alle generaties wordt verzekerd. Specifiek voor de doelgroep oudere personen betekent dit onder andere:

- een oriëntatie op de kwaliteit van het leven van de ouder wordende bevolking;
- de actieve bestrijding van leeftijdsdiscriminatie en stereotypering;
- de digitale inclusie;
- de ondersteuning van het gezond ouder worden (Healthy Ageing);
- de autonomie van de oudere personen in alle Vlaamse beleidsdomeinen en op alle beleidsniveaus.

In een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen weet jong én oud zich van betekenis en in staat díe dingen te doen die hij of zij waardevol vindt. Dit staat ook voor een Vlaanderen dat aandacht heeft voor het welbevinden van elke burger, ongeacht zijn achtergrond, doorheen de hele levensloop, alsook voor het actief en gezond ouder worden. Dit vereist bijzondere aandacht voor kwetsbare ouderen en ouderen die eenzaam zijn.

Alle beleidsdomeinen samen stellen de oudere Vlamingen in staat om veilig oud te worden op een plek die voor hen van waarde is (Ageing in Place), om zich voluit persoonlijk te ontwikkelen (Lifelong Learning), om zinvolle, warme sociale contacten te onderhouden, om geïntegreerd te blijven in de voor hen bekende leefomgeving en om bij te dragen aan de samenleving (Active Ageing) met behoud van gezondheid en autonomie. Het spreekt voor zich dat de ouderen zelf hierbij een belangrijke eigen verantwoordelijkheid dragen en dat de beoogde beleidsmaatregelen ondersteunend zijn. Een leeftijdsvriendelijk Vlaanderen versterkt de positie van de ouder wordende personen in de samenleving, beklemtoont hun eigen regie en biedt toegankelijke en kwaliteitsvolle zorg en ondersteuning op maat en tegemoetkomingen wanneer kwetsbaarheid de overhand neemt.

Ouderenbeleid is een inclusief beleid

Werken aan inclusie van ouderen omvat niet alleen een beleidsdomeinoverschrijdend maar ook een beleidsniveau-overschrijdend perspectief. Ook vanuit het federale niveau worden er immers uitkeringen en tegemoetkomingen aangeboden, en ook op het lokale niveau worden er maatregelen genomen gericht op ouderen. Een gezamenlijk inclusief beleid impliceert dan ook onderlinge afstemming en bundeling van krachten om een daadwerkelijke impact op het terrein te realiseren. Het lokale niveau staat hierbij het dichtst bij de mensen en is vaak het best geplaatst om een antwoord te formuleren op hun noden. We zetten in op sterke lokale besturen en hun regierol, terwijl het Vlaamse beleid complementair en ondersteunend is aan deze lokale acties. Denken we maar aan de relevante partnerorganisaties (aangestuurd door Vlaanderen) die de lokale besturen ondersteunen in het ontwikkelen van een lokaal ouderenbeleid.

Participatief beleid voeren

Het Vlaamse ouderenbeleid zoals ingebed in het decreet houdende de stimulering van een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de beleidsparticipatie van ouderen van 7 december 2012, stelt participatie van ouderen aan het beleid voorop. Participatie van de doelgroep is immers cruciaal om een effectief beleid te kunnen realiseren. Een beleidsbeslissing zal immers meer effect hebben als er een breed draagvlak voor gevonden wordt.

We geloven in de krachten en competenties van ouderen en doen graag beroep op hen om het ouderenbeleid mee gestalte te geven.

Intergenerationele solidariteit en samenwerking

Vele ouderen zijn bereid om zich als vrijwilliger in te zetten in het verenigingsleven, deel te nemen aan reizen, politieke, culturele en sportactiviteiten en niet in het minst willen velen zorg dragen voor hun kleinkinderen en achterkleinkinderen. Dit is een unieke kans om de maatschappelijke betekenis van ouderen te waarderen en hen daadwerkelijk in te zetten. Maar ook de jonge generatie kan van grote betekenis zijn voor ouderen. Generaties kunnen elkaar verrijken en inspireren. Zowel intra- als intergenerationele solidariteit draagt ontegensprekelijk bij aan de vitaliteit en dynamiek van een samenleving.

De complementariteit tussen generaties inzetten als intergenerationele samenwerking zal als een rode draad doorheen het doelstellingenkader lopen.

Resultaatsgerichte monitoring en evaluatie van de doelstellingen

Het is een cliché, maar meten is weten. Om een goed inclusief beleid te voeren en om het ouderenbeleid in Vlaanderen te kunnen opvolgen, is het belangrijk dat de te ontwikkelen beleidsmaatregelen getoetst worden. Daarom zullen er indicatoren worden opgesteld om de voortgang van de vooropgestelde doelstellingen te meten. Dit vereist eveneens een beleidsdomeinoverschrijdend afgestemd en hanteerbaar begrippenkader, opdat in alle beleidsdomeinen éénduidige definities gebruikt worden. Hierbij focussen we zowel op een tussentijdse monitoring die een beeld geeft van de stand van zaken van de te ontwikkelen acties als op de eindevaluatie van het ouderenbeleidsplan waarbij getoetst wordt of de vooropgestelde resultaten al dan niet behaald zijn.

Doelstellingenkader

1. We creëren een stimulerend beleid dat participatie voor iedere oudere mogelijk maakt

Participatie bekijken we vanuit een brede benadering van sociale inclusie van ouderen. In alle aspecten van de samenleving moeten ouderen volwaardig kunnen participeren en de kans krijgen actief ouder te worden.

Sociaal contact, sport en deelname aan het culturele leven, zijn belangrijke schakels om gezond en actief ouder te worden. Ook het **verenigingsleven** is een belangrijke hefboom om actief te blijven en betrokken te worden bij het maatschappelijk gebeuren.

Toch ervaren ouderen allerlei drempels die hen ervan weerhouden om te participeren aan sociale, culturele en sportieve activiteiten. Vlaanderen heeft heel wat hefbomen in handen om impulsen aan te bieden en participatiedrempels weg te nemen. Die dienen doelgericht uitgewerkt en ingezet te worden.

Op het vlak van **digitale inclusie en digitale geletterdheid** zijn er tussen ouderen grote verschillen, zowel op vlak van computer- als van internetgebruik. Het wegwerken van digitale barrières in de toegang tot essentiële basisdiensten is van cruciaal belang. We stellen vast dat dit een fenomeen is waar alsmear meer ouderen, maar ook kwetsbare burgers uit andere generaties tegenaan botsen. Om er voor te zorgen dat ouderen niet uitgesloten worden van allerlei private en overheidsdiensten, (nieuwe) bronnen van informatie en digitale communicatiemiddelen, is het cruciaal dat het Vlaamse beleid rond mediawijsheid voldoende aandacht heeft voor ouderen.

Een specifieke vorm van participatie is deze waarbij burgers meebouwen aan de samenleving. Daarbij gaat het over **meedenken of -werken aan het beleid**.

Ouderen een stem geven binnen het beleid is essentieel om tot een inclusief, kwaliteitsvol ouderenbeleid te komen en een leeftijdsvriendelijke samenleving te bouwen waarin ook ouderen een duidelijke rol en plaats krijgen. Vanuit hun ervaringen, inzichten en noden kunnen ze op elk beleidsniveau een waardevolle inbreng doen en zo mee hun stempel drukken op een betere samenleving. Daarom is het belangrijk dat we verder inzetten op de (lokale) beleidsparticipatie van ouderen.

Om ouderen de kans te geven volwaardig te kunnen participeren in de maatschappij is ook de manier waarop men naar ouderen kijkt van belang. **Beeldvorming** is niet neutraal. Ze bepaalt mee hoe wij elkaar en onszelf percipiëren.

Stereotyperende beeldvorming sluit mensen op in enge categorieën en kent hen ongeraagd vermeende kenmerken of eigenschappen toe: uitvergrote veralgemeningen die individuen en groepen onrecht aandoen. We willen daarom inzetten op diverse, niet-stereotyperende en genuanceerde beeldvorming. Dit creëert ruimte voor mensen om zichzelf te zijn en zich te ontplooien. Het betekent ook negatieve polarisering en stigmatisering tegengaan en werken aan sociale samenhang en inclusie.

2. We investeren in een kwaliteitsvolle en betaalbare ouderenzorg

De kern van goede zorg is menswaardige en warme zorg, wat veel verder gaat dan medische en deskundige basiszorg. Vlaanderen beschikt over een kwalitatief uitgebouwd zorgaanbod voor ouderen. Niettemin vergt het een aanhoudende reflex om dit aanbod kwaliteitsvol te houden.

Kwaliteit van zorg en leven wordt vandaag via verschillende kanalen in kaart gebracht via objectieve kwaliteitsindicatoren, subjectieve bevragingen van de levenskwaliteit, audits en controles van de zorginspectie. Deze legislatuur willen we hierop verder inzetten.

Hoewel ouder worden niet gelijk staat aan ziek of zorgbehoevend worden, krijgt ongeveer de helft van de 75-plussers te maken met één of meerdere chronische aandoeningen. Die verlagen niet alleen de kwaliteit van leven en de levensduur, maar veroorzaken ook hoge kosten, zowel voor de mensen zelf als voor de gezondheidszorg. Ook het recente covid-19-virus heeft vele kwetsbare burgers, waaronder heel wat ouderen, diep getroffen. Voor elk van ons heeft het leven een onverwachte wending genomen door deze bizarre tijden. Het is daarom essentieel om zowel via preventie als via zorg in te zetten op de diverse factoren die een **gezonde levensloop** bevorderen en actief ouder worden mogelijk maken.

Praten over wensen in verband met **zorg, leven en levenseinde** is niet voor iedereen evident. Soms komen ouderen met een zorgnood voor moeilijke beslissingen te staan of weten de naasten niet

wat te doen als de zorgbehoevende persoon het zelf niet meer kan zeggen en er niets op papier staat. Via een **vroegtijdige zorgplanning** kunnen mensen met (toekomstige) zorgnoden hun verwachtingen en vragen over de zorg in al zijn facetten, het wonen en het leven uiten. We ontwikkelen daarom een Vlaams actieplan rond vroegtijdige zorgplanning, palliatieve zorg en levenseindezorg (o.a. euthanasie). We voorzien de nodige middelen voor de palliatieve thuisbegeleidingsequipes, de LEIF-punten en de palliatieve functies in de woonzorgcentra en zorgen voor transparante informatie over dit thema teneinde burgers en artsen en bij uitbreiding alle zorgverleners op degelijke wijze te informeren.

Ouderen met een zorgnood blijven steeds langer thuis wonen, zelfs in situaties waarin ze te maken krijgen met complexe en zware zorgnoden. Om hierop een gepaste antwoord te bieden, moet de diversiteit aan noden zich ook weerspiegelen in een **voldoende groot, gevarieerd en flexibel zorgaanbod in de nabije omgeving waar ouderen vrij uit kunnen kiezen.**

Dit kan door een gespreid aanbod van woonzorgvoorzieningen, aansluitend bij een goed uitgebouwde thuiszorg, en door een goede zorgcoördinatie op de eerste lijn om de gebruiker beter afgestemd tegemoet te treden. Mantelzorgers dienen als volwaardige partner in het zorgproces betrokken te worden. Voor diegenen met een zorgnood die thuis willen blijven wonen, voorziet men een flexibilisering van de gezinszorg. Voor wie niet langer thuis terecht kan en voor het woonzorgcentrum kiest, dient dit verblijf betaalbaar te zijn.

De klassieke woonzorgcentra zijn niet meer van deze tijd. De coronacrisis heeft dit duidelijk in de verf gezet. Toch mogen het geen “mini-ziekenhuizen” worden. Kwaliteit van zorg, wonen en leven bieden aan bewoners blijft de kern voor de woonzorgcentra. Een woonzorgcentrum is immers een thuisvervangend milieu waar niet alleen aandacht moet gaan naar zorg, maar ook naar het creëren van een thuisgevoel en een voldoende hoge levenskwaliteit. We onderzoeken welke nieuwe personeelsprofielen kunnen worden ingeschakeld in de residentiële ouderenzorg.

Levenskwaliteit in de woonzorgcentra betekent ook leren omgaan met de toenemende diversiteit en dus het belang van cultuursensitieve hulpverlening en aandacht voor de behoeften van holebi's en transgenders zodat zij zich meer thuis voelen in het woonzorgcentrum.

Ontschotting in de zorg- en welzijnssector is nodig. De muren tussen de verschillende zorgsectoren zoals o.a. de geestelijke gezondheidszorg, de zorg voor personen met een handicap en de ouderenzorg, worden afgebroken en ondergebracht in het eengemaakte systeem van de Vlaamse sociale bescherming. Het aanbod is hierbij niet meer het uitgangspunt, wel de Vlaming met een concrete zorg- en ondersteuningsvraag. De levenskwaliteit staat hierbij centraal met de samenwerking tussen de actoren als een kritische succesfactor. De Vlaamse sociale bescherming met een persoonsvolgend financieringssysteem wordt op deze manier verder uitgebouwd tijdens deze legislatuur, ook in de residentiële ouderenzorg.

BelRAI is het richtinggevende universele instrument voor zorgplanning, zorginschaling en finaal ook voor het budgetteren van zorgnoden in het kader van de Vlaamse sociale bescherming.

We stellen vast dat talloze ouderen nog steeds tegemoetkomingen en ondersteuning waar ze recht op hebben, mislopen. De meest doeltreffende oplossing om mensen in een kwetsbare situatie tegemoet te komen is de **automatische rechtentoekenning**. Deze legislatuur zetten we hier zoveel als mogelijk op in.

Met een geïntegreerd zorgbudget met één uniek inschalingsinstrument (BelRAI) verbeteren we de financiële toegang tot zorg op maat.

De **financiering** van woonzorgcentra, centra voor kortverblijf en dagverzorgingscentra met bijkomende erkenning wordt vereenvoudigd. De controle op dagprijshogingen in de residentiële ouderenzorg wordt versterkt en het mobiliteitshulpmiddelenbeleid geëvalueerd.

3. We maken werk van een kwaliteitsvolle woonomgeving voor ouderen

De meeste ouderen blijven het liefst in hun vertrouwde omgeving wonen, zelfs als ze zorg nodig hebben ('ageing in place').

Veel ouderen wonen helaas nog steeds in verouderde, slecht geïsoleerde huizen, die bovendien weinig aangepast zijn aan hun noden op latere leeftijd. Dat heeft heel wat consequenties, zowel maatschappelijk als persoonlijk.

Willen we iedereen de kans geven om zo lang mogelijk thuis te wonen, dan moeten we ook **aanpassingen aan de woning** beter ondersteunen. Daarnaast hebben ouderen nood aan individuele begeleiding en ontzorging doorheen heel het proces van woningaanpassing.

Met het oog op de toekomst moet de preventie sterker. Stimulansen voor **levensloopbestendig bouwen en verbouwen** zijn daarbij essentieel. Vandaag worden er nog teveel woningen en appartementen gebouwd die geen rekening houden met mensen hun noden en behoeften naarmate ze ouder worden. Er ontbreken stimulansen om op jongere leeftijd aandacht te hebben voor de toegankelijkheid bij het bouwen of verbouwen van een woning.

Aangezien er een belangrijk verband is tussen het betaalbaar wonen en het inkomen dient men in te zetten op de **betaalbaarheid** van de verschillende woon(zorg)vormen voor kwetsbare ouderen en financiële ondersteuning (bijv. huursubsidies) voorzien voor (oudere) sociale huurders.

Zelfstandig thuis blijven wonen vereist meer dan een (aan)gepaste en betaalbare woning. Het gaat ook over **bereikbare winkels en diensten in de nabije omgeving**, een doordachte inplanting en ruimtelijke ordening, een aangename en toegankelijke woonomgeving die actieve verplaatsingen en sociale contacten mogelijk maakt. Dit verhoogt de sociale cohesie, ontwikkelingskansen en veerkracht van mensen. Een toegankelijke buurt, mogelijkheden tot sociaal-culturele activiteiten en degelijk **uitgebouwd openbaar vervoer** zijn noodzakelijk om sociale contacten te onderhouden. In geval van (mobiliteits)beperkingen is het voor ouderen essentieel om te kunnen beschikken over betaalbare mobiliteitshulpmiddelen en gepaste zorg. De ontwikkeling van nieuwe (kleinschalige) woonvormen, die worden opgezet in het kader van de pilootprojecten persoonsvolgende financiering ouderenzorg, en inclusieve woonperspectieven voor bijzondere doelgroepen, kunnen hierop een antwoord bieden, naast de bestaande waaier aan woon(zorg)vormen.

Ook het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen is een hefboom. Eén van de erin opgenomen kernkwaliteiten – inclusief samenleven - streeft ernaar om via de inrichting van Vlaanderen iedereen in de samenleving toegang te geven tot groen, publieke ruimte en basisvoorzieningen.

Omwille van een onaangepaste woning en woonomgeving geldt 'ageing in place' niet voor iedereen om op een comfortabele manier ouder te worden. Sommige ouderen zijn er zich van bewust dat als ze hun zelfstandigheid in de toekomst willen behouden, een verandering binnen de huidige woonsituatie noodzakelijk is. Anderen moeten tijdig op een doordachte wijze gesensibiliseerd worden over 'moving-in-time'. Ouderen dienen **gesensibiliseerd** te worden om hun keuze vroegtijdig te maken zodat ze niet wachten tot er geen keuze meer is. Hierbij is het van belang om te **informer** over de mogelijke aanpassingen, woonvormen en hun eigenheid.

4. we bouwen verder aan een dementievriendelijk Vlaanderen

Een van de aandoeningen die een sterk verband houdt met de leeftijd is dementie. Het aantal mensen met dementie in Vlaanderen zou tegen 2030 toenemen van ongeveer 122.000 naar 162.000. Dementie behandelen kan vandaag niet, maar het is wel mogelijk om de levenskwaliteit van personen met dementie en hun naasten te verbeteren. Een aanpak op maat is essentieel. Wat hierbij vooral telt is dat de persoon met dementie en zijn omgeving doorheen het hele traject ondersteund en begeleid worden, bij voorkeur thuis in hun vertrouwde omgeving.

Er hangt nog steeds een maatschappelijke taboesfeer rond dementie, waardoor mensen met dementie en hun familie grote inspanningen moeten leveren om geïntegreerd te blijven in de maatschappij. Een dementievriendelijke omgeving staat er garant voor dat mensen langer thuis kunnen blijven en waarborgt de kwaliteit van hun leven.

Het **dementieplan** dient geactualiseerd te worden met acties die afgestemd zijn op de specifieke noden en verwachtingen van een persoon met dementie en zijn omgeving.

Het '**Integraal referentiekader kwaliteit van leven en zorg voor personen met dementie**', opgesteld door het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, biedt een overzicht van het bestaande hulpaanbod en een waaier aan maatregelen om de kwaliteit van zorg aan personen met dementie te verhogen. Het is een basiswerk geworden waarin zo goed als alle aspecten van de kwaliteit van wonen en zorg voor personen met dementie aan bod komen. Dit werkbare kader willen we deze legislatuur verder implementeren.

Daarnaast blijven we de **nieuwe beleidsinitiatieven rond personen met jongdementie** opvolgen en de hulpvragen in kaart brengen, waarbij we de RVT-woongelegenheden met bijzondere erkenning jongdementie maximaal benutten voor personen die niet meer in de thuissituatie kunnen blijven. Het **Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de 9 regionale expertisecentra** zetten hun werking verder om dementie op de maatschappelijke agenda te blijven plaatsen en om de levenskwaliteit van mensen met dementie en hun omgeving te behouden en te verbeteren door het samenbrengen, uitbouwen en verspreiden van kennis over goede dementiezorg.

5. Iedere oudere in Vlaanderen moet zich goed kunnen voelen: we strijden gericht tegen eenzaamheid

Eenzaamheid is een breed maatschappelijk probleem bij alle leeftijden. Eenzaamheid kan zowel het gevolg zijn van persoonlijke levensgebeurtenissen als van omgevingsfactoren. Het overlijden van een partner of vrienden, gezondheidsproblemen en beperkingen, kinderen die verder weg gaan wonen, de digitalisering van de samenleving, intensieve mantelzorg, verliezen van het contact met de buurt,...

Eenzaamheidsgevoelens komen ook bij verscheidene ouderen voor. De impact van eenzaamheid is groot en vooral zeer persoonsgebonden. Zeker als het langdurig aanhoudt, kan eenzaamheid leiden tot gezondheidsrisico's.

We zetten de strijd tegen eenzaamheid als belangrijk punt op de beleidsagenda: eenzaamheid bij alle leeftijdsgroepen en meer in het bijzonder bij ouderen.

We verhogen het **bewustzijn rond eenzaamheid (bij ouderen)** en we ontwikkelen en ondersteunen initiatieven om dit aan te pakken. We doen dat gecoördineerd en in dialoog met alle beleidsdomeinen. Op die manier kunnen we de krachten bundelen en een gelaagde en efficiënte aanpak ontwikkelen en uitrollen.

Belangrijke aspecten zijn in elk geval het verder investeren in **zorgzame buurten**, en dat samen met de **lokale besturen & de Vlaamse gemeenschapscommissie** en hun lokaal sociaal beleid, het **delen van goede praktijken** in het algemeen en m.b.t. intergenerationele samenwerking en projecten in zorgsettings.